

ЈЕЛЕНА ЈОВАНОВИЋ

ВИКТОР ВИКТОРОВИЧ ЛУКОМСКИ – ПРИЛОГ ЗА БИОГРАФИЈУ

Сажетак: Рад износи новооткривене податке о животним приликама Виктора Викторовича Лукомског (1884–1947), архитекте. У Историјском архиву Београда, у Фонду Народног одбора I рејона, у одељењу Повереништва општих послова и Масеном одсеку, налазе се подаци о ратној штети, смрти, породичним приликама и заоставштини овог руског архитекте. Попис заоставштине и признанице за заложен сат, књиге и слике говоре о скромним приликама у којима је Лукомски живео након 1945. године. Из предмета сазнајемо о његовом раду у Предузећу за електрификацију „Исток“ и чланству у Народном фронту Србије. Легитимација коју је Лукомском издала Команда града Београда доноси нове податке о његовом месту и датуму рођења, који се не слажу са оним датим приликом пријаве пребивалишта у Београду.

Кључне речи: Виктор Викторович Лукомски, архитект, архивска грађа, ратна штета, смртовница, заоставштина

Abstract: The paper offers some newly-discovered information about the life of the Russian-born architect Viktor Viktorovič Lukomski (1884–1947). The Historical Archives of Belgrade (fonds of the People’s Committee for Rayon I, General Affairs Commissariat and Probate Office) keeps the documents relating to Lukomski’s private war damage, death, family situation and estate. The inventory of his possessions and the receipts for a pawned watch, books and paintings speak of Lukomski’s troubles after 1945. There is also information about his employment with the Electrification Company ‘Istok’ and membership of the Popular Front of Serbia. The identity card issued by the Command of the City of Belgrade contains the place and date of Lukomski’s birth which do not tally with those submitted in his statement of residence in Belgrade.

Keywords: Viktor Viktorovič Lukomski, architect, archival material, war damage, death certificate, estate upon death

Зелатност архитекте Виктора Викторовича Лукомског (Калуга 1884 – Београд 1947) добро је позната стручној јавности. Много мање се зна о приватном животу овог руског емигранта, који је након Октобарске револуције, заједно с великим бројем својих сународника, нашао уточиште у Београду.¹

Диплому је стекао на Институту грађевинских инжењера „Цар Никола I“ у Санкт Петербургу. По доласку у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, радио је као архитекта при Министарству грађевина. Након добијања дозволе за обављање самосталне архитектонске праксе, крајем 1930, отворио је архитектонски биро², у којем је једно време радио и архитекта Алексеј Стерлигов, сународник Лукомског.

Био је члан руске уметничке групе *Круи*, члан УЛУС-а (1930–1934)³ и удружења Коло југословенских ликовних уметника (1930).⁴ У Београду је радио на пројектима Старог двора на Дедињу (1924–1932), хотела на Авали (1928–1931), згради Патријаршије СПЦ

(1933–1935), кућама породице Карамата у Милована Глишића 1 (1934) и Добривоја Матковића у Симиној 9 (1936), стамбеној згради у Капетан Мишиној 7 (1937), вилама Александра Димитријевића у Булевару кнеза Александра Карађорђевића 20 (1938), Невене Жезовер на углу Булевара кнеза Александра Карађорђевића и Румунске (1933), вили, гаражи и огради Милорада и Александра Димитријевића у Булевару кнеза Александра Карађорђевића бр. 88/2 (1938), павиљону Јахачког клуба „Св. Ђорђе“ (1937)... У Техничкој документацији Општине града Београда, фонду Архива Београда, сачувано је 11 планова В. Лукомског, као и документација о зидању зграде Патријаршије (подаци о рушењу старе патријаршијске зграде које је Лукомски надзирао, технички опис нове зграде).⁵

У архивском фонду Народног одбора I рејона града Београда⁶, који се чува у Историјском архиву Београда, налазе се подаци о ратној штети, смрти, породичним приликама и заоставштини Лукомског.

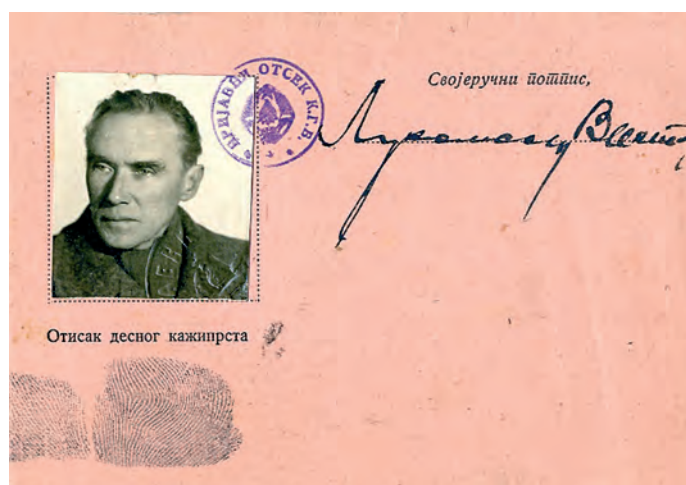
Сл. 1. Привремена легитимација Команде града Београда издата Виктору Лукомском (предња страна), Београд, 1945. (ИАБ, 42, К. 19)

У Фонду је сачувана пријава ратне штете коју је Лукомски поднео августа 1945. Из ње сазнајемо да током окупације није радио, па је због оскудице морао продавати личне ствари (слике, тепихе и др.) у вредности од 60.000 динара. Лукомски је у пријави навео покућство уништено и оштећено током немачког бомбардовања, као и несталу одећу (*један зимски каиуџи, један демисезонски каиуџи, један црни сако, два шешира*). По наређењу немачких власти морао се иселити из стана у Вука Караџића 11 у Узун Миркову 5. У борбама за ослобођење Београда 1944. граната је оштетила овај стан и ствари у њему. Након ослобођења, Лукомски се вратио у стан у Вука Караџића 11, код својих ранијих станодаваца, породице Глушчевић. Ратна штета коју је претрпео Лукомски процењена је на 330.000 динара.⁷

Више података о Виктору Лукомском налазимо у грађи Масеног одсека⁸ Фонда Народног одбора I рејона, предмету насталом после његове смрти. Према акту шефа Одсека унутрашњих послова при Народном одбору I рејона, инжењер Лукомски је 15. јуна 1947. нађен мртав у стану у Улици Вука Караџића 11. Извршен је увиђај, тело послато на обдукцију, а стан запечаћен до доношења судског налога за попис имовине преминулог.

Из умрлице сазнајемо да је Виктор Лукомски преминуо у 63. години. Супруга Зинаида је у то време живела у Француској.⁹ Брачни пар Лукомски није имао деце. Од породице се помиње још само Викторова сестра, која је живела у СССР, али њено тачно боравиште није било познато.

Сахрану Лукомског обавило је Државно предузеће за електрификацију „Исток“, у којем је радио као архитекта.¹⁰

Сл. 2. Привремена легитимација Команде града Београда издата Виктору Лукомском (задња страна), Београд, 1945. (ИАБ, 42, К. 19)

Попису заоставштине у стану у Вука Караџића 11 присуствовали су Бошко Говедарица и Персен Љуба, који су становали с пок. Лукомским, и којима је пописана имовина дата на чување до даље одлуке суда. Из списка сазнајемо да је Виктор Лукомски, поред покућства, намештаја и одеће, поседовао 11 биста, више слика, 34 књиге, 3 иконе, 16 фотографија, разноврстан канцеларијски материјал, један црни храстов цртаћи сто, буре са архитектонским пројектима и цртежима. Аутори и називи слика, биста и књига нису наведени, изузев једне слике – *Јајце*. Пописана имовина процењена је на 156.090 динара.

Судбина ових ствари је непозната. С друге стране, накнадно је извршен и попис покретности које је потраживало предузеће „Исток“. Реч је о 20 планова и скица за зидање и један технички размерник стамбене зграде код хидроцентралне „Власина-Врла“. Ове ствари враћене су предузећу.

Након извршеног пописа приватних ствари Лукомског, Бошко Говедарица известио је власти да је, по његовом сазнању, Лукомски у Градској народној штедионици zaloжио свој златни ручни сат марке *шафхаузен*. На захтев Народног одбора, Градска народна штедионица је послала заложницу за сат, издату 4. августа 1945. Према овој заложници, златни сат од 14 карата, који није радио, процењен је на 2.500 динара, а Лукомском је на зајам издато 2.000 динара. Такође, Говедарица је навео да има у поседу дописницу којом Петар Васић из Београда, Ул. Михаила Богичевића 6, јавља Лукомском да је послао 1.350 динара за извесну књигу. Приложена признаница Петра Васића је открила да је реч о три заложене књиге из уметности на немачком

Сл. 3. Признаница антикварнице Светозара Влајковића за слику коју је заложео Виктор Лукомски, Београд, 1947. (ИАБ, 42, К. 19)

језику у вредности од 2.000 динара. У предмету се налази и признаница на 3.500 динара, коју је издала комисиона радња Светозара Влајковића за једну заложену слику познатог руског уметника маринисте Алексеја Ханзена (Ганзен; Одеса 1876 – Дубровник 1937), под називом *Море*.

Предмет Масеног одсека НО I рејона открива још неке важне појединости о животу архитекте Виктора Лукомског. У приложеној легитимацији Команде

града Београда, издатој 15. јула 1945, као место његовог рођења наводи се Калуга, док је у пријави пребивалишта као родни град наведен Петроград.¹¹ Чињеница да је сам Лукомски приликом издавања личне исправе навео Калугу као своје родно место, доводи у питање досадашње тврдње о Петрограду као месту његовог рођења.¹² Легитимација као идентификациони документ првог реда, може се рећи, садржи веродостојније податке од других докумената насталих за различите потребе, као што је на пример пријава боравишта. На легитимацији се налази фотографија Виктора Лукомског и његов потпис. Међу документима је нађена и чланска карта Народног фронта Србије са доказом о уредно плаћаној чланарини закључно са месецом јуном 1947.

Предмет нађен у фонду Народног одбора I рејона открива до сада непознате појединости о Виктору Лукомском, посебно о његовом скромном животу након 1945. године. Намештај, одећа, књиге, фотографије, иконе, једно дрвено јаје..., као и признанице по којима се види да је продавао и/или залагао ствари из свога стана, приближавају нам Лукомског на један интиман начин и обогаћују биографију овог значајног архитекте.

Јелена С. Јовановић,
историчар
Историјски архив Београда
jelenajova@gmail.com

НАПОМЕНЕ:

- 1] У Београду се први пут пријављује 1924. године. ИАБ, фонд УГБ, Картоотека житеља.
- 2] ИАБ, фонд ЗК, досије бр. 3144 и бр. 2481.
- 3] ИАБ, фонд УЛУС, инв. бр. 1, спискови.
- 4] ИАБ, фонд „ЦЗ“, инв. бр. 1.
- 5] Латинчић, О. и Ракочевић, Б. (необјављен рукопис); Кадјевић 1998–1999: 115–132; *Историја* 2002–2003: 131–142.
- 6] Народни одбори рејона града Београда формиран су после ослобођења Београда 1944. и чинили су претечу будућих градских општина.
- 7] ИАБ, фонд 42, К 350 9.
- 8] Масени одсек бавио се масама – заоставштинама преминулих лица.
- 9] Према боравишној пријави, са супругом Зинаидом, рођ. Федченко, живео је до 1943. године.
- 10] У предмету се налази акт о постављењу Лукомског за сталног службеника Предузећа за електрификацију „Исток“ као архитекте с положајном групом III/3 и платом од 4.600+600 динара. Ово решење донето је 24. априла 1947.
- 11] У пријави боравка као датум рођења наводи се 24. фебруар 1884, док се у привременој легитимацији коју је 1945. издала Команда града Београда наводи 8. јануар 1884.
- 12] Петроград као место рођења Лукомског наводи Арсењев, А. (1994), *Биографски именик руских емиграната*, у: Руска емиграција у српској култури XX века, II, Београд: 275.

ЛИТЕРАТУРА:

- Арсенев, А. (1994), *Биографски именик руских емиграната*, у: Руска емиграција у српској култури XX века, II, Београд: 275.
- Кадијевић, А. (1998–1999), Београдски период рада архитекте Виктора Викторовича Лукомског (1920–1946), *Годишњак града Београда* XLV–XLVI (Београд): 115–132;
- Кадијевић, А. (2002–2003), Улога руских емиграната у београдској архитектури између два светска рата, *Годишњак града Београда* XLIX–L (Београд): 131–142.
- Латинчић, О. и Ракочевић, Б., *Избеглице у живојоу града* (Допринос Руса животу Београда), т. II (необјављен рукопис), у: Београд и руске избеглице 1920–1950 : Тематска збирка докумената (из фондова Историјског архива Београда), т. I–III.

Summary: JELENA JOVANOVIĆ

**VIKTOR VIKTOROVIČ LUKOMSKI
AN ADDENDUM TO THE BIOGRAPHY**

Documents contained in fonds of the People's Committee for Rayon I (General Affairs Commissariat and Probate Office) kept in the Historical Archives of Belgrade, provide information about the private war damage, death, family situation and estate of Viktor Viktorovič Lukovski (Kaluga 1884 – Belgrade 1947), who lived and worked in Belgrade after the October Revolution. According to the death certificate, Lukovski died on 15 June 1947 in Belgrade at the age of 63. His wife Zinaida was living in France at the time. The funeral expenses were met by the State Electrification Company 'Istok', where he had been employed as an architect. The personal and household items found in the flat at 11 Vuka Karadžića Street were inventoried and appraised. The estate inventory included the items that Lukovski had pawned – a gold watch, art books in German and a seascape ('The Sea') by the Russian marine painter Alexei Hanzen (Ganzen; Odessa 1876 – Dubrovnik 1937). The Probate Office file contains Lukovski's identity card issued by the Command of the City of Belgrade on 15 July 1945 with Lukovski's photograph and signature, and his membership card for the Popular Front of Serbia. The preserved documents provide more trustworthy evidence that Lukovski was born in Kaluga and not in Petrograd/St. Petersburg, as previously believed. The archival material also provides more information about this prominent architect's difficult circumstances, especially during the last years of his life in Belgrade.

ILLUSTRATIONS

- Fig. 1 Temporary identity card issued to Viktor Lukovski by the Command of the City of Belgrade (front), Belgrade 1945 (Historical Archives of Belgrade [HAB], 42, K. 19)
- Fig. 2 Temporary identity card issued to Viktor Lukovski by the Command of the City of Belgrade (back), Belgrade 1945 (HAB, 42, K. 19)
- Fig. 3 Receipt for the painting pawned by Viktor Lukovski issued by the Antique Shop of Svetozar Vlačković, Belgrade 1947 (HAB, 42, K. 19)